

...e, özellikle 15-24 yaş grubundaki artış hızı nedeniyle, Birleşmiş Milletler
...nıya Bankası raporlarına göre 2010'da dünyada "genç nüfus oranı en yüksek
... haline gelecek. Kimine göre bu bir güç simgesi, AB içindeki en büyük
...uz, göğsümüzü kabartacak "ordumuz" hatta bundan da öte milli gururumuz...

...bu gerçeğin diğer yanını görebiliyor muyuz?

...nli İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası" adlı araştırma projesini yürüten
...Sarp Zeylan'a göre şu anda ülkemiz, gençlerin okuma-yazma oranı açısından
... gelişmekte olan ülkenin altında yeralıyor. Hele bu oran kızlara gelince
...da vahim boyutlara ulaşıyor. Okullaşma oranı da kapısında beklediğimiz
...kelerine göre oldukça yetersiz. Buna bir de bu yaşlarda eğitimde olmayan
...iz olan gençlerin oranını eklerseniz sıralamanın daha da ürkütücü olduğu
...cektir.

...bu tablo içinde yeralan gençleri tanıyor muyuz ?

...a göre "önce bu gençleri biraz daha yakından tanımak, onlara dokunmak
... farklarına rağmen hissetmek, anlamak ve hepsinden önemlisi onları
...mek" gerekir. İşte bu araştırma eğitilmiş İstanbul gençliğinin nelere "değer
...ini" mercek altına alarak, önce "aile" içinde biçimlenen değerlerin, "okul
...nde nasıl geliştiği ve "iş yaşamı"nda ulaştığı düzeyin hayatı yoğurmaya
...ken vardığı aşamayı tüm boyutlarıyla inceliyor. Çalışma bu anlamda hızlı
...me "seyirci kalmama" çabasının da bir ürünü. Bunun yanı sıra kitapta
...ma projesinde yeralan İstanbul Bilgi Üniversitesi öğretim üye ve görevlilerinin
...nulara ilişkin ayrıntılı analiz ve yorumları da yeralıyor.

AYKÜZ AYHAN KAYA HASAN KIRMANOĞLU YÖRÜK KURTARAN
NALÇAOĞLU GÜLESİN NEMUTLU ŞAYLAN URAN NURHAN YENTÜRK
YURTTAGÜLLER UMUT SARP ZEYLAN

GENÇLİK ÇALIŞMALARI

DERLEYEN UMUT SARP ZEYLAN • EĞİTİMİN DEĞERİ VE GENÇLİK • EĞİTİMLİ İSTANBUL GENÇLİĞİNİN DEĞERLER DÜNYASI

EĞİTİMİN DEĞERİ VE GENÇLİK

EĞİTİMLİ İSTANBUL GENÇLİĞİNİN DEĞERLER DÜNYASI

DERLEYEN UMUT SARP ZEYLAN

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

FOTOĞRAFI: ENGİN GERÇEK

975-6176-96-2

EĞİTİMİN "DEĞER"İ VE GENÇLİK
EĞİTİMLİ İSTANBUL GENÇLİĞİNİN DEĞERLER DÜNYASI
DERLEYEN UMUT SARP ZEYLAN

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI 175
GENÇLİK ÇALIŞMALARI 2

ISBN 978-975-6176-96-2

KAPAK VE ARA KAPAKLAR ENGİN GERÇEK

1. BASKI İSTANBUL, AĞUSTOS 2007

© BİLGİ İLETİŞİM GRUBU YAYINCILIK MÜZİK YAPIM VE HABER AJANSI LTD. ŞTİ.
YAZIŞMA ADRESİ: İNÖNÜ CADDESİ, No: 28 KUŞTEPE ŞİŞLİ 34387 İSTANBUL
TELEFON: 0212 311 60 00 - 217 28 62 / FAKS: 0212 347 10 11

www.bilgiyay.com
E-POSTA yayin@bilgiyay.com
DAĞITIM dagitim@bilgiyay.com

YAYINA HAZIRLAYAN AYCAN AK
TASARIM MEHMET ULUSEL
DİZGİ VE UYGULAMA MARATON DİZGİEVİ
DÜZELTİ VE DİZİN SAİT KIZILIRMAK - BORA BOZATLI
BASKI VE CİLT SENA OFSET AMBALAJ VE MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
LİTROS YOLU, 2. MATBAACILAR SİTESİ B BLOK KAT 6 No. 4 NB 7-9-11 TOPKAPI İSTANBUL
TELEFON: 0212 613 03 21 - 613 38 46 / FAKS: 0212 613 38 46

Istanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data
Istanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloglama Bölümü tarafından kataloglanmıştır.

Eğitimin "Değer"i ve Gençlik Eğitimi İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası
derleyen Umut Sarp Zeylan

p. cm.
Includes index.

ISBN 978-975-6176-96-2 (pbk.)

1. Youth – Turkey (Istanbul) – Social conditions.
2. Youth – Turkey (Istanbul) – Economic conditions.
3. Youth – Turkey (Istanbul) – Conduct of life.
4. Social classes – Case studies. I. Title. II. Zeylan, Umut Sarp.
HQ799.T9 E35 2007

EĞİTİMİN "DEĞER"İ VE GENÇLİK **EĞİTİMLİ İSTANBUL GENÇLİĞİNİN DEĞERLER DÜNYASI**

DERLEYEN
UMUT SARP ZEYLAN

İçindekiler

vii Grafik ve Tablo Listesi

xi Yazarlar

xv NEDEN GENÇLİK?

Umut Sarp Zeylan

1 Eğitimin “Değer”i ve Gençlik: Eğitimli İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası

Umut Sarp Zeylan

- 1 Çalışmanın Amacı
- 2 Araştırmanın “Değer”i Üzerine Kısa Bir Yorum
- 3 Proje Ekibi Üzerine

5 Metodolojik Bilgiler

Umut Sarp Zeylan

- 5 Hedef Kitle
- 5 Örneklem Büyüklüğü ve Seçimi
- 6 Soru Formu Hazırlığı
- 7 Pilot Çalışmalar
- 7 Saha Çalışmaları
- 7 Doğrulama
- 8 Veri Girişi ve Analiz
- 8 Hata Payı

9 SOSYAL VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

27 SEGMENTASYON - DÜŞÜNSEL/DUYGUSAL TUTUM VE YAŞAM BİÇİMLERİ'NE GÖRE

39 YAŞAM BİÇİMLERİ

- 49 İstanbul Gençliği:
STK Üyeliği Bir Fark Yaratıyor mu?

Nurhan Yentürk, Yörtük Kurtaran, Şaylan Uran,
Laden Yurttagüler, Alper Akyüz, Gülesin Nemutlu

77 MEDYA TÜKETİMİ

- 91 Gençlik ve Yeni Toplumsal İletişim *Ethos*'u:
Yanılsamalar, Bulgular ve Spekülasyonlar
Halil Nalçaoğlu

111 SAHİPLİK VE TÜKETİM

121 DEĞERLER

133 AB, SİYASET VE DİN'E BAKIŞ

- 151 Milliyetçilik, Dinsellik ve Avrupa Birliği
Ayhan Kaya
- 159 Eğitimli İstanbul Gençliğinin
Siyasal ve AB Üzerine Düşünceleri
Ayhan Kirmanoğlu

181 GENÇLİĞİN SORUNLARI: EĞİTİM / İŞ

187 Dizin

Grafik ve Tablo Listesi

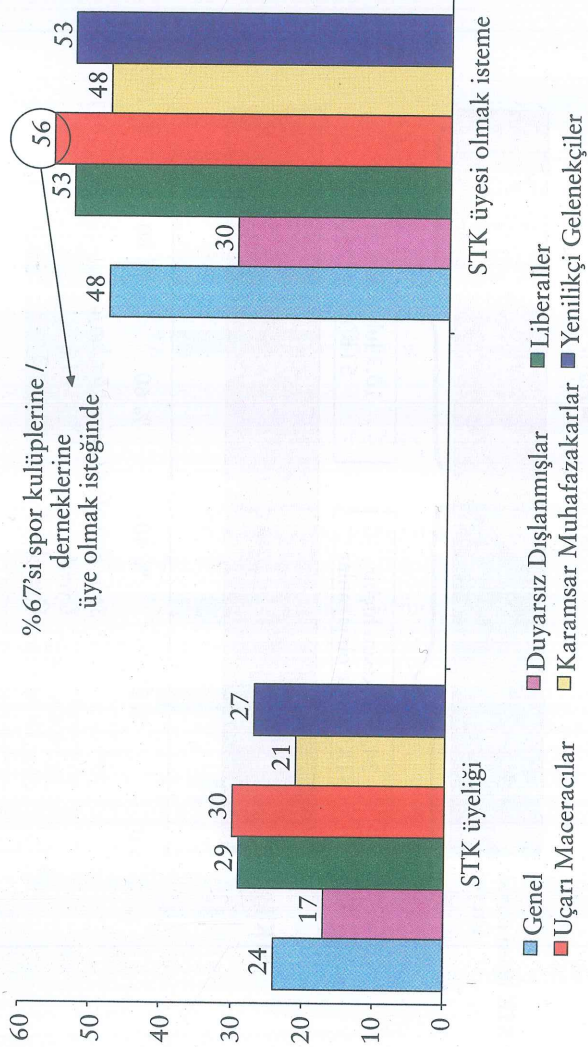
Sosyal ve Demografik Özellikler

- 11 Grafik 1 Cinsiyet Dağılımı
12 Grafik 2 Yaş Dağılımı
13 Grafik 3 Öğrenim Durumu
14 Grafik 4 Öğrenim Alınan Eğitim Kurumu
15 Grafik 5 Eğitim Alınan Lise Türleri
16 Grafik 6 Eğitim Alınan Üniversiteler
17 Grafik 7 Üniversite Öğrenci ve Mezunlarının Okudukları Bölümlere
Göre Dağılımları
18 Grafik 8 Üniversite Öğrenci ve Mezunlarının Okudukları Bölüm ile
İlgili İş Yapma Eğilimleri
19 Grafik 9 Gençlerin Kim ile Beraber Yaşadıkları
20 Grafik 10 Ebeveynlerin Eğitim Durumları
21 Grafik 11 Ebeveynlerin Çalışma Durumları
22 Grafik 12 Hanelerin Aylık Gelirleri
23 Grafik 13 Gençlerin Doğum Yerleri
24 Grafik 14 Gençlerin Ana Dilleri
25 Grafik 15 Konuşulan Yabancı Diller

Segmentasyon - Düşünsel/Duygusal Tutum ve Yaşam Biçimleri'ne Göre

- 29 Tablo 1 Faktör Analizi Sonuçları
30 Tablo 2 Kümeleme Analizi Sonuçları
31 Grafik 1 Kümeleme Analizi Sonucu Oluşan Segmentler ve
Büyüklikleri
32 Tablo 3 Kümeleme Analizi Segmentlerinin Açılımları
33 Grafik 2 Segmentlerin Cinsiyet Dağılımları
34 Grafik 3 Segmentlerin Yaş Dağılımları
35 Grafik 4 Segmentlerin Eğitim Durumları
36 Grafik 5 Segmentlerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımları
37 Şekil 1 Segmentlerin İstanbul İlçelerine Göre Dağılımları

Grafik 8 Üye Olunan ve Üye Olunması Düşünülen Sivil Toplum Kuruluşları (Segmentler Bazında)

“Duyarsız Dışlanmışlar” STK’ları için halihazırda en düşük potansiyeli gösteren segmenttir.

İSTANBUL GENÇLİĞİ: STK Üyeliği Bir Fark Yaratıyor mu?

NURHAN YENTÜRK, YÖRÜK KURTARAN,
ŞAYLAN URAN, LADEN YURTTAGÜLER,
ALPER AKYÜZ, GÜLESİN NEMUTLU

“Eğitimin ‘Değer’i ve Gençlik: Eğitimli İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası” başlığı altında yüzyüze görüşme tekniği kullanılarak, İstanbul’da, 15-24 yaş arası, eğitim gören/eğitimine devam edecek olan 1014 gençle gerçekleştirilen çalışmada 1014 gencin 120 tanesi spor kulüplerine üye, 142 tanesi diğer derneklere/kuruluşlara üye, 767 hiçbirine üye değil olarak çıkmıştır. Bu anlamda bakıldığında kitlenin % 11.7’si spor kulüplerine üye, % 13.8’i derneklere/kuruluşlara üye, % 74.5’i hiçbir dernek ve kulübe üye çıkmamaktadır. Bu çalışmada, İstanbul Gençliği araştırmasının sonuçları spor kulübü üyesi olan, derneklere/kuruluşlara üye olan ve hiçbirine üye olmayan gençler bakımından karşılaştırmalı olarak değerlendirilip, yapılan araştırmanın sonuçları derneklere/kuruluşlara (STK) üye olan gençlerle olmayan gençler açısından yeniden düzenlenmiştir.¹ Daha sonra, spor kulüplerini de dışarıda bırakarak STK üyesi olan gençlerin olmayan gençlere göre belirgin özelliklerinin neler olduğu değerlendirilme-

1 Anket verilerinin bu şekilde düzenlenmesini Umut Zeylan yönetiminde Mustafa Yılmaz gerçekleştirmiştir.

ye çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, gençlerin STK'lara üyeliğinin artması yoluyla aktif demokratik katılımın gelişmesi açısından araştırmanın bulgularından bazı ipuçları çıkarabilmektir.

Öncelikle vurgulanması gereken nokta, İstanbul Gençliği çalışmasının STK üyeliği açısından okunmasının, Türkiye'de STK üyeliğinin ve üye olma isteğinin düşük olduğunu bir kez daha gösterdiği'dir. Türkiye için yaş ortalaması 19.3'tür, bu araştırmaya katılanların yaş ortalaması ise 18'dir ve görüşülenlerin ağırlıkla 15-17 yaş arasındadır. Değişmiş olmasına rağmen bir önceki dernekler kanununda üyelik yaşının 18 olması nedeniyle derneğe üyelik ile ilgili bulguların güvenilirliği ana araştırmanınkinden daha düşük olabilir.

Spor kulüpleri dışında kalan diğer dernekler ankette şöyle sıralanmıştır:

Dini cemaat, vakıf, grup

Doğa, çevre ya da hayvan koruma örgütleri

Kültür-sanat ile ilgilenen sivil toplum kuruluşları

Öğrenci kulüp ya da dernekleri

Bir konuda savunuculuk yapan kuruluşlar (örn: barış, insan hakları, tüketici grupları)

Özel meraklarla (folklor, koleksiyonculuk, bilgisayar vb.) ilgili kulüp ya da kuruluşlar

Eğitim/Sağlık gibi alanlarda toplumun gelişmesine hizmet veren kuruluşlar (örn: okur-yazarlık kursları, sosyal hizmetler vb)

Sendikalar

Düşünce üreten (Toplumsal gelişim/araştırma gibi alanlarda) sivil toplum kuruluşları (örn: araştırma merkezleri; kar amacı gütmeyen okullar)

Siyasal partiler

Dezavantajlı gruplara yönelik dernek/birlikler (örn:yoksullar, evsizler, göçmenler)

Hiçbiri

Diğer: (belirtin)

BULGULAR

- Spor kulüpleri de dahil olarak düşünüldüğünde gençlerin dörtte biri, bir STK ile ilişki içindedir. STK'lara üye olan gençlerden % 11'i spor kulüp ve derneklerine, % 5.5'i öğrenci kulüp ve derneklerine, % 3.8'i özel merakla ilgili derneklere/kuruluşlara, % 2'si çevre ve hayvan koruma derneklerine, % 1.7'si dini cemaat ve vakıflara, % 1.2'si siyasi partilere, % 1.1'i kültür ve sanat derneklerine, % 1.1'i eğitim ve sağlık derneklerine üyedir.
- Spor kulüplerine üyelikte erkekler ezici bir ağırlıktayken, diğer dernek/kuruluşlara üye olanlarda bu oran % 55 erkek, % 45 kadın şeklindedir. Bu durum da, spor kulüplerinin daha çok erkek mekanları olarak görülmesi nedeniyle kadınların ilgi göstermemesiyle açıklanabilir.
- Gençlerin STK üyeliği düşük olmakla birlikte, ankete cevap veren gençlerin yarısı bir STK'ya üye olmayı düşünmektedir. Üye olunan ile üye olunması düşünülen açısından karşılaştırıldığında, farkın en düşük olduğu dernek türü öğrenci kulüp ve dernekleri olarak çıkmaktadır. Gençlerin yarısı diğer dernekle/kuruluşlara üye olmayı düşündükleri halde üye olmamaktadırlar. Bu sonuç gençlerin kendi kuşaklarından insanların oluşturdukları örgütlenmelerde kendilerini daha rahat hissettiklerini, karar mekanizmalarına daha doğrudan katılabildikleri için bu tür örgütlenmelere rağbet ettiklerini göstermektedir. Buradan çıkarılacak en temel sonuç, gençlerin kendi aralarında yapacakları örgütlenmelerin teşvik edilmesinin önemli olduğudur.
- Gençlerin babaları daha eğitimli iken, genel eğilim her iki ebeveynin de de ilköğretim mezunu olduğudur. Hiçbir derneğe üye olmayan çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeyleri daha düşüktür ve kendi hesaplarına çalışanların oranı (% 25.2) STK üyesi

gençlerin babalarının kendi hesabına göre çalışma oranından (% 15.6) daha yüksektir. STK üyesi gençlerin ebeveynlerinin eğitim seviyesinin önemli ölçüde yüksek oluşu dikkat çekicidir. STK üyesi olan gençlerin annelerinin üniversite mezun olma oranı % 7.7 iken hiçbir derneğe üye olmayan gençlerin annelerinin üniversite mezunu olma oranı % 3.5'tir. Bu oranlar babalar için sırasıyla % 14.9 ve % 9.3'tür.

- STK üyesi gençlerin ailesi daha eğitilmiş, hane geliri daha yüksek çıkmaktadır. STK'lara üye olanların ailelerinin ev sahipliği oranı % 85'tir. Bu gençlerin banka hesabı, kredi kartı, bilgisayar ve internet olanağı vardır. STK üyesi olan gençler "maddi sonrası (kimlik, kültür, çevre ile ilgili) değerler" olarak ifade edebileceğimiz değerlerin ön plana çıkabileceği bir sosyo-ekonomik ortamda yetişmektedirler.. Bu verilerden, aşağıda etraflı olarak incelenecek iki strateji önerilebilir:
 - Ekonomik ve eğitim düzeyi olarak daha sınırlı ve kısıtlı olanaklara sahip gençlerin, diğer bir deyişle sosyal olarak dışlanmış gençlerin örgütlenebilmeleri için olanaklar sağlanmalıdır.
 - Var olan STK'lar sosyal içermeye, farklı kimlik ve kültürdeki gençleri biraraya getirmeye ilişkin çalışmalara ağırlık verilmelidir. Aksi takdirde STK'lar yüksek sosyo ekonomik kesimlerin örgütlenmeleri olarak kalıp, sosyal dışlanmayı pekiştiren bir rol oynayabilirler.
- STK üyesi gençlerin eğitimi ve yaşı daha yüksek çıkmaktadır. Bu ikisi birbirini besleyen unsurlar olabilirler. Ancak STK üyesi gençlerde süper lisede okumak/okumuş olmak daha fazladır. STK üyesi olmayanlarda ise, normal lisede okumak daha fazladır. Normal liselerde eğitim dışında gençlerin yönetime katılımı, öğrenci kulüplerinin eğitim ve öğretimin temel öğelerinden olması, okul içinde öğrencilerin biraraya gelerek ders dışı sosyal-

leşebilecekleri olanaklar sağlanması dikkate alınmalıdır. Eğitimin en sorunlu yanı olarak STK üyesi gençler açısından, ilk iki sırada derslerin interaktif olmaması ve ezbere dayanması gelmektedir. Bu seçenekler hiçbir derneğe üye olmayan gençler için ikinci sıradan sonra yer almaktadır. Hiçbir derneğe üye olmayan gençler için eğitimin en sorunlu yanı teknik donanım ve laboratuvar eksikliğidir. Eğitimin tümüyle kendi dışlarında alınan kararlarla sürdürülmesi, gençlerin okulda geçirdikleri süreyi pasifliğe alarak yaşamaları toplumsal ilişkilerde de pasifliği beslediği söylenebilir.

- Düşünsel/duygusal tutum açısından bakıldığında, STK'lara üye olanlar için birinci sırada olan dünya ile ilişkili, ya da çevreler ile ilişkili meselelere ve yakın çevreye duyarlılık, hiçbir derneğe üye olmayanlarda 9. sıradadır. STK'ya üye olanlar için ikinci sırada olan maceracılık / keşfetme merakı ise hiçbir derneğe üye olmayanlarda ilk 14 tercih için içine girmemiştir. STK üyesi olanlarda statü merakı ön plana çıkmaktadır.

Derneklere/kuruluşlara üye olan gençler için toplam 50 ifadeden düşünsel/duygusal tutum ve yaşam biçimini ayarıştıran ilk altısı aşağıdadır:

- 1) Dünyevi meselelere ve yakın çevreye duyarlılık(% 5,5)
- 2) Maceracılık / Keşfetme merakı(% 5,4)
- 3) Statü merakı(% 5,5)
- 4) Dine bağlılık(% 5,2)
- 5) Değişime açıklık(% 4,4)
- 6) Kontrollülük(% 4,3)

Hiçbir derneğe üye olmayan gençler için toplam 50 ifadeden düşünsel/duygusal tutum ve yaşam biçimini ayarıştıran ilk altısı aşağıdadır:

- 1) Kararsız ama düzenli(% 7,4)
- 2) Kendine yeten / Planlı / Farklı olmayı seven(% 4,1)

- 3) Dış görünüme önem veren(% 3,8)
- 4) Özgürlüğüne düşkün / Heyecanı seven(% 3,3)
- 5) Değişiklikten kaçan(% 3,0)
- 6) Yalnız hissetme / Belirlilikten hoşlanmak(% 2,2)

Dünyevi meselelere ve yakın çevreye duyarlılık, keşfetme merakı STK üyeliği açısından etkili bir faktör olarak görülmektedir. “Duyarlılık” kişilikle ilgili görülse bile, eğitimle ve sözü edilen yakın çevre ve dünyayı tanımak, onunla tanışmakla çok ilgilidir.

- STK üyesi olanlarda statü merakının ön plana çıkmasının yanı sıra, bu gençler giysiye ve kitap/dergiye daha çok para harcamaktadırlar. Bu ilginç bir sonuçtur, çünkü genç bir birey olarak toplumda edinemedikleri statüyü STK çalışmaları üzerinden aradıkları konusunda bir ipucu vermektedir. Statü merakı dahil STK üyesi olanlar daha sosyal değerleri ön planda tutmaktadırlar. STK üyesi olmayan gençler daha benmerkezci, bireysel değerlerle ilgilidirler. STK üyesi gençlerin giysiye yaptıkları harcamaya, kitap/dergiye yaptıkları harcamanın üzerindedir. Statü, sosyo kültürel tüketim kadar dış görünüşle de sağlanmaktadır.
- STK üyesi gençler daha sosyal, daha bağımsız, kendi başına yaşamakta ve arkadaşları ile evde toplanabilmektedirler. Örneğin ailesinden bağımsız yaşayan STK üyesi genç oranı % 31 iken, hiçbir STK’ya üye olmayan gençlerin bağımsız yaşama oranı % 1’dir. Bağımsız yaşama biçimini seçebilmiş olması büyük olasılıkla ekonomik olanaklarının da uygun olmasından kaynaklanmaktadır. Bağımsız yaşamının bir biçimi olarak yurtda kalma çok düşük seviyededir. Bunun en temel nedenlerinden biri anketi cevaplandıranların önemli bölümünün lise öğrencisi olması olabilir. Aynı şekilde ankete katılanların yarısından çoğunun İstanbul doğumlu olması bunda rol oynayabilir. Ailesi ile aynı şehirde yaşasa da, gençlerin bağımsız yaşama olanağını artırmak

için üniversite düzeyinde yurt olanaklarının geliştirilmesi, ücretsiz yemek olanaklarının sağlanması, öğrencilere verilen kredilerin ve bursların artırılması önemli bir katkı sağlayabilir.

- STK üyesi gençler daha üretken ve aktif katılımcıdır. Bu aktif katılım, siyasi partiler için geçerli değildir. Çok yüksek farkla olmasa da, diğerlerine göre daha çok bilgisayarla çalışıyor, daha çok bilimsel ve teknolojik gelişmelerle ilgileniyor, daha çok müzik aleti çalışıyor, tiyatro oynuyor, şiir, deneme, roman yazıyorlar. Daha iyi liselerde okumanın yanı sıra, bu gençlerin aileleri de daha eğitilidirler. Özellikle annelerin, diğer gruba göre daha çok iş hayatına katılıyor olması STK’lı gençlerin bu özelliklerini geliştirmesinde etkili olabilir.
- STK üyesi gençler daha yüksek oranda internet kullanmakta ve spor kulüplerine üye olanlara göre daha çok araştırma için kullanılmaktadırlar. Hiçbir derneğe üye olmayanların internet kullanma oranlarının çok büyük farkla daha düşük çıkması dernek/kuruluş üyesi gençlerin sosyo-ekonomik düzeylerinin daha yüksek olmasıyla birlikte düşünüldüğünde sayısal uçurumun bir göstergesi olduğu ve bu iki faktörün birbirini beslediği düşünülebilir. Bu nedenle açılması önerilebilecek gençlik merkezlerinde internet ve bilgisayarın aktif kullanımıyla ilgili programlar geliştirilmesi önerilebilir.
- STK üyesi gençler, diğer gençler gibi, daha çok kafe/kafeterya, ev ve okul kantininde buluşuyorlar. Gençlerin bir araya gelecekleri lokal, kulüp ve derneklerde toplanma oranı çok düşüktür. Bu oran düşüklüğü, gençlerin biraraya geleceği kamusal alanların (lokal, kulüp ya da dernek gibi) olmaması, ve belediyelerin ya da diğer gençlik merkezlerinin eksikliği olarak açıklanabilir. Gençlerin biraraya gelecekleri yerel gençlik merkezlerinin kurulması ve bu merkezlerin gençlerin aktif olarak katılabilecekleri

ri yapıda olması için özel çaba gösterilmesi gerekmektedir. Türkiye’de 9.7.2004 tarih ve 5215 sayılı belediyeler yasasında belediyelerin yürüttüğü gençlik hizmetleri yapması ya da yaptırması görevleri arasında sayılmaktadır. Diğer yandan GSGM’ye bağlı 129 gençlik merkezi bulunmaktadır. Bunların ancak 38 tanesi kendine ait ve gençlerin içinde faaliyet göstereceği binalara sahiptir. Diğerleri vilayet içinde bir masa ve bir il müdüründen oluşmaktadır. Bu merkezlerin gençlere hizmet sunmanın ötesinde kurgulanması, gençlerin aktif katılımını güçlendirecek şekilde yeniden yapılandırılması önemlidir. Gençlerin kendilerini ifade edebilecekleri ve gençlerin görünürlüğüne de katkı sağlayabilecek birer alan olarak da kurgulanabilecek merkezler, gönüllülük aracılığı ile gençlerin topluma katılımını da arttırabilir yapılara dönüşebilir. Bu çerçevede Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı’nın koordinasyonunda hayata geçen ‘Gençlik Sosyal Gelişim Programı’ devlet mülkiyetindeki gençlik merkezlerinin kapasitesinin arttırılmasına yönelik 3 senelik bir çalışma başlatmıştır (www.gsv.org.tr) .

- Araştırmaya göre, gençler genel olarak *Posta* ve *Sabah* gazetesi okumaktadırlar. Ancak derneklere/kuruluşlara üye olanlar diğerlerine göre daha çok *Radikal* okumakta ve internet üzerinden gazeteleri takip etmektedirler. İnternet üzerinden okunan gazetelerin başında *Hürriyet* gelmektedir. STK’lara üye olanların dergi satın alma oranı % 67.6 iken, hiçbir derneğe üye olmayanların dergi satın alma oranı % 41.7’dir. STK üyesi gençler daha çok bilim, teknoloji, gençlik, kültür sanat ve gezi ile ilgili dergileri okumaktadırlar ve bu profil diğerlerine göre oldukça farklıdır.
- Gençler genel olarak Kanal D ve ATV kanallarını izlemektedirler. STK üyesi olan gençlerin, araştırmaya katılan diğer gençlere oranla daha az televizyon izledikleri görülmektedir. STK üyesi gençlerin 3-5 saat arası televizyon seyretme oranı hafta içi %

42.3, hafta sonu % 43.7 iken; hiçbir derneğe üye olmayan gençlerin 3-5 saat arası televizyon seyretme oranı hafta içi % 53.0, hafta sonu % 51.7’dir. STK üyesi olmayan gençlerde en yüksek oranla seyredilen televizyon kanalı % 24.6 ile Show TV iken; STK üyesi olan gençlerde bu oranlar Show TV için % 11.3’tür. STK üyesi gençlerin tercih ettiği televizyon kanalları daha yüksek oranda CNBC-E, Kral TV ve NTV olarak çıkmıştır. Daha az tercih ettikleri kanallar ise Show TV, Haber Türk ve Kanal Türk’tür. Bu, STK üyesi gençlerin dünyaya daha açık oldukları şeklinde yorumlanabilir. STK üyesi gençlerin tercihlerinin CNBC-E olması popüler ve orijinal dilde, dünya ile eş zamanlı (ya da takiben yayınlanan) diziler olurken, özellikle haber kanalı olarak NTV’yi seçmeleri hem haberlerin içeriğine, hem de diline ilişkin bir seçiciliğe işaret olabilir. Aynı zamanda özellikle CNBC-E ve NTV’nin ve gazete olarak *Radikal*’in hedef kitlesi düşünüldüğünde daha yüksek sosyo-ekonomik kesimlerden gelmeleriyle de bağlantılı olduğu düşünülebilir. Ankete katılan tüm gençler, en çok yerli dizi izlediklerini belirtmişlerdir. Yarışma, talkshow/söyleşi gençler tarafından izlenmektedir. STK’lara üye olan gençlerin yabancı film ve haber programı izleme oranları diğerlerinden yüksektir.

- Tüm gençler Türkiye’de insanları en fazla birarada tutan şeyin müslümanlık olduğunu düşünmektedir. Bu konuda derneklere/kuruluşlara üye olanlar ile diğerleri arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır. Derneklere/kuruluşlara üye olmayanlar Türk olmayı da Müslüman olmaya yakın bir oranda “Türkiye’de insanları en fazla birarada tutan şey” olarak belirtmişlerdir. Derneklere/kuruluşlara üye olan gençlerin Müslüman olmaktan sonra ikinci olarak belirttikleri seçenek ise Türk olmak değil TC vatandaşı olmaktır.
- Derneklere/kuruluşlara üye olan gençler kendilerini ve ailelerini daha az inançlı görmekteydiler. STK üyesi gençlerin içinde hiç

inancı olmayanların ve dinin gereklerine pek inanmayanların oranı % 7.7 iken, dinin tüm gereklerini yerine getirip dindar biri olma oranı % 8.5'tir. Hiçbir derneğe üye olmayan gençlerin arasında ise, bu oranlar sırasıyla % 3.1 ve % 9.0'dur. Bu konuda yapılan diğer çalışmalarda Türkiye'de "dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri" kategorisine girenlerin oranını % 8 civarında saptarken, "Eğitimin 'Değer'i ve Gençlik: Eğitimli İstanbul Gençliğinin Değerleri Dünyası" başlıklı bu çalışmada İstanbul'da yaşayan eğitimli gençler arasında, bu oran % 9.4 olarak çıkmaktadır. Bu eğitimli gençler arasında STK üyesi olanların bile "dinin tüm gereklerini yerine getiren oldukça dindar biri" olma oranının % 8.5 çıkması kentleşmenin ve modernleşmenin dindarlığı artırdığı olarak yorumlanmaktadır (Kaya, 2006).

- Hiçbir derneğe üye olmayanların değerlerinde aile ortamı, yakın çevre ve dini yaşamın önemi ön planda iken, STK'lara üye olanlarda yakın çevre dışında olan bitene ilgi birinci sırada yer almaktadır. Her iki grupta da ailenin önemi ve savaş karşıtı olma önemli bir yer tutmaktadır. Ancak toplamda STK üyeleri olanlarda ailenin daha az önemli olması da dikkat çekicidir ve daha sosyalleştikçe ailenin öneminin azalması yaşam pratiklerine de yansdığı görülen bir bağımsızlık anlayışını desteklemektedir.

Derneklere/kuruluşlara üye olanlar 50 adet değer ifadesinden ilk altısına aşağıdaki listeyi seçmişlerdir:

- 1) Yakın çevremiz dışında neler olup bittiğine seyirci kalmama-
lı ve dünyanın çevreyi koruma gibi önemli sorunları ile ilgillemeliyiz,
- 2) Her şeyi takip etmek, öğrenmek ve kendimi sürekli geliştirmek istiyorum,
- 3) Düşman kim olursa olsun savaş çözüm olmamalı. Dünyamızda savaşlar bitmeli,
- 4) Ailem hayatımda en fazla değer verdiğim şeydir,

- 5) Yakın çevremdeki insanları rahatı ve mutluluğu benim için önemlidir,
- 6) Dinin yaşamımda önemli bir yeri vardır.

Derneklere/kuruluşlara üye olmayanların 50 adet değer ifadesinden ilk altısına aşağıdaki listeyi seçmişlerdir:

- 1) Ailem hayatımda en fazla değer verdiğim şeydir,
- 2) Düşman kim olursa olsun savaş çözüm olmamalı. Dünyamızda savaşlar bitmeli,
- 3) Dinin yaşamımda önemli bir yeri vardır,
- 4) Her şeyi takip etmek ve öğrenmek kendimi sürekli geliştirmek istiyorum,
- 5) Yakın çevremdeki insanların rahatı ve mutluluğu benim için önemlidir,
- 6) Yakın çevremizin dışında neler olup bittiğine seyirci kalmamalı ve dünyanın çevreyi koruma gibi önemli sorunları ile ilgilenmeliyiz.

- Aileye değer verme her grup genç için önemli bir değer iken, en önemli sorunlar arasında aile ile sorunlar ve kuşaklararası iletişimsizlik ön planda çıkmaktadır. Gençlere göre ideal anne-baba çocuklarına öncelikle dürüstlük, özgüven, dine bağlılık, çalışkanlık, saygılı olma ve bağımsız düşünme aşılmalıdır. Tüm gençler için dürüstlük anahtar bir değerdir. Hiçbir STK üyesi olmayan gençler ailelerinin dine bağlılığı kendilerine yeterince aşılayamadıklarını düşünmektedirler. Aile içi sorunlar ve kuşaklararası iletişimsizlik en önemli sorun olarak belirtilirken (işsizlik ve eğitimden önce), ailenin hiçbir STK üyesi olmayan gençlerde birinci sırada olması, ailenin yanısıra gençleri sosyalleştirecek kurumların eksik olması olarak yorumlanabilir. Bu nedenle gençliğin aile hayatı dışında sosyal hayata hazırlanacakları, kendi deneyimlerini paylaşma olanaklarını bulabilecekleri kurumların gündeme gelmesi, formel eğitim kurumlarının ise

gençleri “piyasa için hazırlamanın” ve meslek kazandırmanın ötesine geçmeleri, gençlerin okulda aldıkları eğitim aracılığıyla içinde yaşadığı toplumun ve dünyanın sorunlarını anlayacak bilgi ve çözümleyebilecek eleştirel ve yaratıcı düşünce, bu çözümleri hayata geçirebilecek katılımcı bir yapıya kavuşmaları önemli hale gelmektedir.

- Uyuşturucu da her grup genç için önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu konunun bu kadar önemli bir sorun olarak belirtilmesinde, anket yapılan gençlerin kendileri uyuşturucuyu kişisel bir sorun olarak yaşamasalar bile, uyuşturucu sorununu toplumsal bir sorun olarak gördükleri düşünülebilir. Türkiye’de uyuşturucu kullanımının son yıllarda artması da böyle bir sonuç yaratmış olabilir.
- STK’lar için işsizlik, hiçbir derneğe üye olmayanlar için eğitimsizlik diğer önemli sorunlardır. Daha önce yapılan çalışmalarda işsizlik en önemli sorun iken (Konrad Adenauer, 1999) bu çalışmada böyle çıkmaması ankete katılanların eğitimi süren gençler olmasından kaynaklanabilir. Ancak iş bulma konusunda en önemli etken olarak dil bilmek birinci sırada, mezun olunan okul ve bilgisayar ikinci ve üçüncü sırada gelmektedir. İş bulmada STK’lara üye olanlar ile olmayanları birbirinden ayıran etkenler STK üyesi gençlerin bireysel yetenek, beceri ve hırsla daha önem vermeleridir.
- Yapılan çalışmada en çok hangi kurum için ne kadar güven duydukları sorulduğunda, STK’lara üye gençlerin sırasıyla “Ordu”, “STK” ve “Hükümete” güvenmekte oldukları görülmektedir. Bu gençlerde Ordu ile STK seçenekleri arasındaki fark yok denecek kadar azdır. Derneklere/kuruluşlara üye olmayan gençler ise “Ordu”, “Cumhurbaşkanlığı” ve “Sağlık/Sosyal Güvenlik Kurumları”na güvenmektedirler. Bu seçenekleri, STK’lar ve

TBMM izlemektedir. STK’lara üye olanların STK’lara güveni yüksekken, TBMM’ye güvenleri oldukça düşük çıkmaktadır. Hiçbir derneğe üye olmayanlarda ise bu iki kuruma güven oranı yaklaşık aynı çıkmaktadır. Bu sonuç, STK’lara üye olanların temsili demokrasinin kurumu olan parlamento ile, katılımcı demokrasinin unsuru olan STK’lar arasında daha dikkatli bir ayırım yapabildiklerine işaret edebilir. STK’lara üye olan gençlerin temsiliyeti doğrudan ve örgütlendikleri kurum çevresinde olurken, TBMM’de yakın zamana kadar temsiliyetleri gerek sosyo-ekonomik sebepler yüzünden, gerekse seçim yaşının 30 olması ve Meclis’teki vekillerin tümünün 30 yaş üstü (araştırmanın tanımladığı gençlerin yaşının üzerinde) olması yüzünden sınırlıdır. Her ne kadar seçim yaşı 25’e indirilmiş olsa da, gerek Türkiye’de gerekse dünyada temsili demokraside gençlerin sınırlı yer alması yaşanan genel sorunlardan biridir (Paakkunainen, 2005). Sorunun ana nedeni gençlerin parlamentolarda yer alamaması ve temsiliyetlerinin düşük olmasıdır. Demokrasinin farklı grupların temsiliyetlerini gözeterek sürmesinin önkoşulu “temsilcilerin” doğrudan ya da dolaylı olarak karar mekanizmalarında yer almalarıdır. Bu noktada STK’lar gençlere karar verebilme ve kararları etkileyebilme özgürlüğü sağlamaktadırlar. Özellikle Türkiye gibi gençlerin demografik yapıda önemli ve büyük bir yer tuttuğu ülkelerde gençlerin örgütlendiği STK’ların desteklenmesi ve karar verme mekanizmalarında yer almalarının ve temsiliyetlerinin sağlanması demokrasinin güvenilirliği açısından önemli bir noktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde ve daha önce gençlikle ilgili yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında (Konrad Adenauer, 1999) gençliğin STK’lara ve Ordu’ya güven yükselmektedir. Esas olarak sorunların çözümü için parlamento ve hükümete güvenin azalmakta olduğu söylenebilir.

- Anketten çıkan sonuçlar, gençlerin siyasetle genel olarak ilgilenmediklerini göstermektedir. Ankete cevap veren gençlerin

% 50'den fazlası politika ile ya hiç ya da pek fazla ilgilenmemektedir. Üye olunması düşünülen kuruluşlar arasında en düşük oranın siyasi partiler olması da (% 2,6) bu sonucu desteklemektedir. Bu ilgisizlik, 1990'larla beraber, neo-liberal dalganın sonucu toplumsal refahı sağlayabilecek tek durum olarak piyasa hakimiyetinin kabul edilmesi, ulus devlet ve siyasetin görevinin de, piyasanın iyi işlemlerini sağlamak haline gelmesi, siyasi partilerin ve parlamentonun yapabileceği bir şey yok algısını yaygınlaştırması, ve siyasetin neredeyse kendi kendisini gereksiz kılması ile açıklanabilir.

- Derneklere/kuruluşlara üye olan gençlerde de, siyasete ilgi oldukça düşük olmakla birlikte, diğer gençlere oranla daha yüksektir. Örneğin STK'ya üye gençlerin % 49'u kime oy vereceğini bilmezken, bu oran hiçbir derneğe üye olmayanlarda % 54'e çıkmaktadır. STK üyesi olanların "Politika ve ilgili alanlarda neler olduğu ile ilgilenirim" ifadesine tamamen katılıyorum cevabı STK üyesi olanlarda % 8.5, hiçbir derneğe üye olmayanlarda ise 1.7 çıkmaktadır. Ancak araştırmanın diğer sonuçlarına (toplumsal sorunlara yönelik duyarlılık ve buna da bağlı bir genel karamsarlık, haber/tartışma programlarını ve haber kanallarını izleme vs.) açısından bakıldığında STK üyesi gençlerin diğerlerine göre geniş anlamda daha politik olduklarını, ancak "politika" sözcüğünden dar anlamda parti politikasını anladıklarını göstermektedir.
- Hiçbir derneğe üye olmayan gençler, Türkiye'nin geleceğine daha umutlu bakarken, derneklere/kuruluşlara üye olan gençlerin karamsarlığı dikkat çekicidir. STK'lara üye olan gençler gelecek 12 ay içinde durumun kötüleşeceğini düşünmektedirler. Durumun kötüye gideceğini düşünen gençlerin yarısı kötüye gitmekte hükümet politikalarının rolü olmadığını belirtmektedirler. Kötüye gidişi hükümetin geliştirdiği politikalardan bağımsız düşün-

mek ya da ilişkilendirmemek, yukarıda da açıklandığı gibi mevcut sistemin piyasa etrafında örgütlenmesinin "normal" ya da "olması gereken" olarak algılanmasından kaynaklanabilir.

- Gençlerin oy verecek olanlarının oylarının partilere göre dağılımına bakıldığında AKP, CHP ve MHP ilk üç sırada yer almaktadır. STK'lara üye olan gençler daha çok CHP, MHP, DSP ve ANAP'a, daha az AKP'ye oy vereceklerini belirtmektedirler. STK'lara üye olmayan gençlerin % 46'sı oy vereceğini belirtmiştir. Bu oyların % 22.3'ü AKP'ye verilecek oylardır. STK üyesi gençlerin oy verecek olan % 51'inin oyları partiler arasında daha dengeli dağılmaktadır. Dikkat çeken bir durum en büyük seçmen kitlesinin özellikle spor kulüpleri dışındaki STK'lar ile hiçbir STK'ya üye olmayanlarda bilmiyorum/oy vermeyeceğim diyenlerin toplamı olmasıdır.
- Genel olarak gençler Türkiye'nin AB'ye üye olmasını orta derecede önemli bulmaktadır. "Sizce Türkiye'nin AB'ye üye olması ne kadar önemli?" sorusuna önem derecesi birden beşe artmak üzere verilen cevapların ortalaması hiçbir derneğe üye olmayanlarda 3.11, STK'lara üye olanlarda 3.00'dir. STK'lara üye olan gençlerin dörtte birlik kısmının Türkiye'nin AB'ye üye olmasını önemsiz olarak görmesi dikkat çekicidir. AB'nin Türkiye'yi tam üyeliğe kabul etmeyeceği konusunda en güçlü hayır (% 51) STK üyesi gençlerden gelmektedir. Hiçbir derneğe üye olmayanların % 48.2'si bu konuda hayır demektedirler. Avrupa Birliği'ne üyelik tartışmaları ile gençlerin ilgilenmemeleri aynı zamanda, Türkiye'nin üyeliğinin günlük hayatlarını nasıl etkileyeceğine ilişkin bir öngörü geliştirememeleri ile ilişkili olabilir. Günlük hayata ilişkin öngörülerinin zayıf olması ise temelde Avrupa Birliği'ni ve uyguladığı politikaları tanımamalarından kaynaklanmaktadır.

GENÇLİK STK'LARI VE GENÇLİK POLİTİKALARI AÇISINDAN GENEL DEĞERLENDİRME

“Dışlanmış” Gençliğin İçerilmesi

Gençlerin değişimin ve gelişimin öznesi olabileceği, kendini gerçekleştirebilecekleri, güçlenebilecekleri, ezberlere saplanmadan kendilerini ifade edebilecekleri, farklı kimlik ve kültürlerin bütünleşebileceği ortam ve olanakların geliştirilmesi gençlik politikasının en temel unsurlarından biridir.

Aile çevreleri, gittikleri okulların niteliği ve maddi olanakları nedeniyle küreselleşmeye ve bunun iletişim ve tüketim kalıplarına ayak uydurabilen gençlerin, STK'lara katılma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Dışarıda kalma, eğitimden ve çalışma olanağından uzak kalma kadar, gençlerin biraraya geldikleri sivil toplum örgütlerinin de dışında kalma anlamı taşıyor denebilir.

Bu nedenle ekonomik olarak, eğitim olarak, kültür ve kimlik olarak “dışarıda” sayılabilecek, göçe maruz kalmış ya da sosyo-ekonomik olarak dışlanmış gençlerin örgütlenebilmeleri için özel olarak olanaklar sağlanmalıdır. Farklı kimlik ve kültürdeki gençlerin, kendi başlarına birarada bulunabilecekleri sosyal içermeye yönelik çalışmalar ve örgütlenmeler geliştirilmelidir. Bu konuda temel görev sivil toplum örgütlerine ve yerel yönetimlere düşmektedir. Bunlar gerek sosyal dışlanmışlığın yaşandığı bölgelerde gençlik merkezleri ve gençlik STK'larını, gerekse farklı coğrafyalardaki gençler arası ilişkiyi artırabilecek faaliyetleri (festivaller, okullararası ilişkiler) desteklemek olarak açıklanabilir.² Özellikle gençlerin mobilitelerini arttıracak faaliyetler hem çeşitli gruplar tarafından üretilen normların farklı toplumsallıklar aracılığı ile kırılmasını sağlar, hem de gençlerin aktif özneler olarak kendi normlarını farklı coğrafyalarda üretmelerine ve geliştirmelerine katkıda bulunabilir.

Bu olanaklar ve faaliyetler ne kadar çok ve yaygın olursa, ne kadar sosyal olarak dışlanan ya da dışlanma riski taşıyan gençleri kapsa-

yan etkinlikler olursa ve ne kadar uluslararası olarak gerçekleştirilirse, gençlerin kimliklerinin oluşma sürecine o denli katkıda bulunur. Özellikle kendi kimliğini önceliği haline getirme, farklılıkları tanımama ve ötekine sınırlar çizerek oluşturulacak bir kimlik yerine, farklı görüşlere ve “farklı olmaya” açık, dünya ve çevresi ile ilişkili bireylerin gelişmesine zemin sağlayabilir.

Türkiye’de gençlere benzeri olanakların sağlandığı, sosyalleşme fırsatlarının yaratıldığı, farklı kimlik ve kültürlerin biraradalıklarının yaşanabileceği ortamların olmamasının birçok olumsuz sonucu olmaktadır. Bunların başında kültürel farklılıkların, siyasal ve fiziksel şiddet olarak ifade edilmeye başlanması, kişisel ve grup tatminlerinin ancak cemaatlerde sağlanabilmesi, hoşgörüsüzlüğün artması sayılabilir. Toplumsal hayata katılımın zayıf olduğu, geleceğe ilişkin yeni projeler üretebilme, değiştirme ve değişme potansiyelinin çok sınırlı olduğu yapı, gençleri gittikçe daha tutucu, fanatik, toplumunda var olan ahlaki normların, gelenek ve göreneklerin savunucusu, hatta koruyucusu haline getirmektedir. Gençler kendilerinin yarattığı bir projenin, bir geleceğin parçası olamamaktadırlar. İster gecekonduda yaşasın, ister yalıda gelişmenin, değişimin en önemli aktörü, en sıkı muhafazakar ve eski kuşakların projelerinin bekçisi halini almaktadır. Bu bekçilik işini ezber dayalı yaparken, bunun dışına çıkanlara en ağır şiddeti bizzat uygulayan aktör olabilmektedirler (Kentel, 2005). Durumun ağırlığını örneklemek gerekirse, töre cinayetlerinde hem “kurban”, hem de “şiddeti uygulayanların” gençler olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır.

Dışlanmış gençliğin sürdürülebilir katılımını sağlama politikalarının uygulanabilmesinin bakış açısı ‘gençliğin ana akıma yerleştirilmesi (mainstreaming youth)’ olarak ifade edilebilir. Eğer gençlerin ‘her yerde’ olmasının ‘hiçbir yerde’ olmamasından daha iyi olduğu kabul edilirse bu, gençliği ana akıma yerleştirmenin hem spesifik yaklaşımlar hem de ana mekanizmalar gerektirdiği anlamına gelir (Avrupa Komisyonu, 2005). Örneğin eğitim, spor, sağlık, kültür, adalet, insan hakları, güvenlik, sosyal güvenlik, şehir planlama vb. gibi gençlerle de ilgili tüm alanlarda gençlerin paydaş olarak bulunması ve temsili olarak düşünül-

2 Burada, toplumsal hayata katılım, eğitim, iletişim ve tüketim kalıpları anlamında “küreselleşmiş” gençleri gençlikten sonraki iş hayatına hazırlamayı hedefleyen STK'ları kastetmiyoruz.

lebilir. Gençler için Beyaz Kitap'a (Avrupa Komisyonu, 2001) göre böyle bir yaklaşım geliştirmenin temel noktalarından biri vatandaşlık ilkesiyken, diğeri özerkliğe, anlamlı eğitime, mesleki eğitime, istihdama ve aktif katılıma izin verecek şekilde bireysel güçlendirme ve yetkinlik kazandırılmasına dayandırılmalıdır (Avrupa Komisyonu, 2005).

Gençlerin Siyasete İlgisi ve Katılımı

Gençlerin siyaset ile ilgilerinin ve siyasete katılımlarının sınırlı olmasının en temel nedenlerinden biri, gençlerin "siyaset" algısı ile ilgilidir. Gençler, siyaset ile günlük hayatlarındaki pratikleri birbirleri ile ilişkilendirememektedir. İlişkilendirse bile karar alma mekanizmaları içinde gerek kendilerini etkin aktörler olarak görmedikleri, gerekse bürokratik ve toplumsal yapıdan kaynaklanan nedenler yüzünden etkin aktörler olarak görülmedikleri için siyasetin içinde yer alamamaktadırlar. Temsili demokrasinin gençleri kısıtlayan uygulamalarına seçim yaşının indirilmesi gibi teknik, ya da partiler içinde gençlerin güçlendirilmesinin özendirilmesi gibi bilinçlendirmeye yönelik çözümler getirmenin yanı sıra, gençlerin daha etkin olabileceği ve seslerinin duyulabileceği katılımcı demokrasi içinde çözümler getirilmelidir.

Alışlagelmiş anlamda "Siyaset" ile uğraşmayan gençlerin çevrelerinde gördükleri sorunların çözümüne katkıda bulunabilmeleri, karar verebilir ve uygulayabilir olduğunu görecekları gençlik STK'larının güçlendirilmesini desteklemek gerektirmektedir. Katılımcı demokrasinin hayata geçmesi için gerekli uygulamalar örgün eğitim içinde başlamalı ve gençlerin katılacakları, karar verebilecekleri ve seslerini duyurabilecekleri STK'larda sürdürülebilmelidir. Gençlik ve eğitim çağı boyunca, okul ve aile ortamında katılımcılığın ve kendini ifade etmenin kanallarının tıkalı olması, toplumsal edilgenliği pekiştirebilir. Toplumsal edilgenlik, ekonomik ve sosyal durumdan bağımsız, söz söyleme ve toplumu yönetim hakkının devredilmesi sonucunu doğurabilir.

Kaldı ki, içinde yaşanan konjonktür iki temel sebeple genç kuşakların aktif katılımını ve etkin aktörler haline gelmesini engellemektedir. Bunlardan biri piyasa işleyişinin tek model olarak algılandığı

ekonomik yaklaşım, diğeri ise siyaseti olumsuzlayan 12 Eylül konjoktürüdür. 1990'larla beraber, küreselleşme olgusu ile birlikte, neo-liberal dalga tüm ekonomik modelleri teke indirgemıştır. Bu model, pazarın tek hakim olmasının toplumsal refahı sağlayabilecek tek durum olarak kabul edilmesidir. Neo-liberalizm ekonomik refah sağlayan tek model, iyi işleyen piyasa da bunun tek aracı olunca ulus devlet ve siyasetin görevi piyasanın iyi işlemesini sağlamak yani piyasanın güçlenmesine hizmet etmek olmaktadır. Hükümet ve siyaset küresel pazarın kurallarını bilen, uluslararası rekabetin önünü açan bir aracı olarak algılanmaktadır. İyi siyaset yapma, iyi siyasi parti olma, iyi işleyen serbest piyasa ekonomisini işletebilmek, kurabilmek, piyasanın önündeki engelleri temizleyebilmek gibi bir teknisyenlik ile özdeş hale gelmektedir. Siyasi başarı kriteri tek ve bunun dışında bir alternatif olmayınca refahı artırmak, toplumsal dengeleri korumak için siyasi partilerin ve parlamentonun yapabileceği bir şey yok algısı yaygınlaşmaktadır. İster sol ister sağ partiler olsun, ekonomi politikası olarak piyasanın dediği olur ilkesini benimsemeye başlayınca siyaset neredeyse kendi kendisini gereksiz kılmaya ve seçimlere katılım da her yerde düşmeye başlamıştır (Yentürk, 2006).

Bu gelişmelerde bir yandan "serbest" piyasa ekonomisi özgürlüğü ile, katılımı ve siyaseti yasaklayan "otoriter" ortam arasındaki çelişki insanları da çarpıttı. Bu sadece Türkiye'de değil, serbestleşmeye açılan tüm gelişmekte olan ülkelerde görüldü ve dışı açılma dönemleri askeri darbelerin eşliğinde yaşandı. Türkiye'de de 12 Eylül'ün yaygınlaştırdığı siyasetin hem tehlikeli, hem yetersiz olduğu algısı, gençlerin dünya ile derdi olmayan, bunu eleştirecek bilgi ve bakıştan yoksun tüketiciler topluluğu haline gelmesinde etkili oldu (Alemdaroğlu, 2005).

Gençler, siyasal, toplumsal, kültürel hayatı yenileyen, ilerleten, henüz hayata atılmadığından sisteme dışarıdan bakabilmesinin avantajlarıyla çarpıklıkları gören ve bu çarpıklıkları gidermek için umutlu olan ve bunun için çabalayan insanlar olarak algılanmamakta, daha çok, piyasayı yenileyen, canlandıran bir güç olan insan olarak görülmektedir. Artık gençler de piyasanın kabullerini ön kabul addeden

partileri destekliyor (Benlisoy, 2003; İnanır, 2005). Bu olgu katılımcılığı STK üyeliği ile yaşayan gençler arasında da kendini gösteriyor.

Eğitim Sistemi ve Sosyalleşme

Eğitim bir yandan bireylerin kendi yetkinliklerinin ve yeteneklerinin gelişmesini sağlarken, bir yandan da bireylerin yurttaş ve “kendine bakabilen” insanlar olması için planlanan bir kurumdur. Örgün eğitim sistemine bakıldığında temel amacın mesleği olan yurttaşlar yetiştirmek olduğu görülebilir. Her örgün eğitim sisteminde yaygınlıkla görülen sorun gençlerin katılımları ile ilgilidir. Öte yandan Türkiye’deki örgün eğitim sisteminde katılımın yanı sıra, ezberci eğitim anlayışı ve yaratıcılığın desteklenmemesi de karşımıza sorun olarak çıkmaktadır (Vorkink, 2005). Gençlerin örgün eğitim ile ilgili sorunlarının başında, eğitim sisteminin ve okulların gençlerin yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri bir olanak yaratmaması gelmektedir.

Gençlerin perspektiflerini genişletecek olanaklar sağlanmayan bir okul ortamı, gençlerin sosyalleşmelerinin en önemli mekanları okulların, giderek daha muhafazakar ve uyum gerektiren kurumlar haline gelmesine neden olmaktadır. Uyum zorunluluğu “arayan” alanlar haline gelen okullar gençlerin kendilerini ifade edebilecekleri, değişimi ve kuşaklar arası farklılığı yaşayabilecekleri bir ortam olmaktan çıkmaktadırlar. Eğitimin temel aktörlerinden olan öğretmenlerle öğrenciler arasında yaşanan bir diğer sorun ise, bilginin ve bilgi aktarımı ile ilgili teknolojilerin hızlı değişimi nedeniyle, kuşaklar arası eğitimin giderek geçersizleşmesi ve öğretmen öğrenci ilişkisinde yaşanan kuşaklar arası çatışmayı arttırmasıdır (Lüküslü, 2005).

Eğitim sisteminin gençlerin katılımı açısından taşıdığı bir diğer sorun da eğitimin giderek daha çok meslek edindirmeyi amaçlayan ve piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda gençleri donatan bir kurum haline gelmiş olmasıdır. Formel eğitim kurumlarının ise gençleri “piyasa için hazırlamanın” ve meslek kazandırmanın ötesine geçmeleri önemlidir. Okulların, gençleri okulda aldıkları eğitim aracılığıyla içinde yaşadığı toplumun ve dünyanın sorunlarına duyarlı, bu sorunları anlayan-

cak bilgi, çözümleyebilecek eleştirel ve yaratıcı düşünce, bu çözümleri hayata geçirebilecek bir yapıya kavuşmaları önemli hale gelmektedir.

Diğer yandan toplumda yaşanan derin sosyal dışlanmışlıkların azaltılmasında eğitim kurumları önemli bir görev yüklenelmelidir. Eğitim sisteminin dışlayıcı değil, içeren olması için özel çaba harcanmalıdır. Yukarıda tartışıldığı gibi, farklı ekonomik ve sosyal gruptan gençlerin birarada olmasının teşvik edilmesinin en önemli unsurlarından biri burs ve yurt olanaklarının artırılması ve gençlerin özellikle yüksek eğitim süresince birarada yurtlarda yaşayabilmeleri konusudur. Gençlerin (çocukların) ilkokuldan itibaren farklı ekonomik ve sosyal statüleri doğrultusunda farklı okullarda eğitim görmeleri, mahallelerin ve yaşam mekanlarının bu şekilde bölünmüş olması kendinden farklı sosyo ekonomik gruptaki gençlerin karşılaşmalarını olanaksız kılacak sınırlar oluşturmaktadır. Olgunluktan sonra yaşanan ilk karşılaşmada ise sınırlar çizelerek dışlama ya da farklılığı ahlaki ve dini değerler üzerinden açıklama ön plana çıkmaktadır.

Yabancı Dil ve Gençlerin Hareketliliği

Örgün eğitim sistemi aracılığı ile gençler yabancı dil ile ilgili bir destek almalarına rağmen bugün bir yabancı dil konuşabilen genç sayısı Avrupa ile karşılaştırıldığında çok azdır. Araştırmanın bulguları da bunu teyid etmektedir. Ayrıca gençler yabancı dil bilmeyi önemsemektedirler. Yabancı dil bilmemenin çeşitli olumsuz etkileri olmaktadır. Örneğin gençler internet aracılığı ile bilgiye ulaşım konusunda zorlanmaktadır. Benzer bir biçimde üniversite öğrencisi gençlerin Avrupa’daki başka bir üniversitede bir sene geçirip farklı bir kültür ile öğrenci olma durumu üzerinden tanışması da yabancı dil kısıtı üzerinden çok zor olmaktadır. Her ne kadar yabancı dil bir kriter olmasa da Gençlik Programı’ndan yararlanarak Avrupa çapında gençlik projeleri oluşturup uygulamak isteyen gençler için de yabancı dil bilmemek çok önemli bir engeldir. Böylece gençlerin bilgiye ulaşımı daha sınırlı olmakta ve farklı kültürler ile tanışma araçlarından yararlanmaları zorlaşmaktadır. Böylece gençlerin hem fiziksel hem de düşünsel olarak hareketlili-

ği sağlanamamakta, bu da kendi içinde değişime daha şüpheli bir yaklaşımı doğurabilmektedir.

Bu açılardan bakıldığında hem mevcut örgün eğitim sistemi içinde yabancı dil dersleri ile ilgili programlar içerik ve metod olarak yeniden tanımlanmalı, hem de yabancı dil öğrenme ile ilgili formal olmayan eğitim yöntemlerinin - örgün eğitime destek amaçlı - kullanımı ile ilgili yeniden düzenlemeler yapılmalıdır. Bu konuda öğretmen eğitimleri olabileceği gibi öğretmenlerin hareketliliğini sağlamak amacı ile Comenius ve Grundtwig gibi programların öğretmenler ve yetişkinler tarafından kullanılmasını özendirici çalışmalar da yapılabilir. Mesleki açıdan uluslararası işbirliklerini geliştirici yeni düzenlemelerin yapılması ve örgün eğitim sistemi içindeki hem gençlerin hem öğretmenlerin sivil toplum kuruluşları ile çeşitli platformlar aracılığı ile buluşmasının sağlanması da önemli açılımlar yaratabilecektir.

Okul Dışı Sosyalleşme ve Katılım

Türkiye’de ailenin yanı sıra gençleri sosyalleştirecek, aile hayatı dışında bir sosyal hayata hazırlayacak ve kendi deneyimlerini paylaşma olanaklarını bulabilecekleri kurumlar gündeme gelmelidir. Örneğin AB ülkelerinde sosyal içermeye, katılıma ve gençleri güçlendirmeye yönelik olarak okul dışı formal olmayan eğitim ve katılım tekniklerin kullanıldığı gençlik merkezlerinin Türkiye’de çok zayıf olduğu söylenebilir. Gençlerin, ister STK üyesi olsun ister hiçbir derneğe üye olmasın biraraya geldikleri mekanlar arasında gençlik merkezleri gibi yerlerin oranı yok denecek kadar az çıkmaktadır.

Türkiye’de Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne bağlı 129 gençlik merkezi bulunmaktadır. Ancak bunların 38 tanesi kendine ait ve gençlerin içinde faaliyet göstereceği binalara sahiptir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün bütçesi 2003 yılında 200.134.000 YTL’dir. Katma bütçeli kuruluşlardan olan GSGM’nin katma bütçeden aldığı pay 2.06 ile sınırlıdır. GSGM bütçesinin % 70’i spor federasyonlarına harcanmaktadır. Gençliğe kalan pay ise % 30’un altındadır. Bu bütçe ile GSGM hem kendi yönetimindeki gençlik merkezleri-

nin faaliyetlerini yönetmekte hem de çeşitli gençlik dernek ve kulüplerine katkıda bulunmaktadır (Gençlik Çalışmaları, 2006).

Gençlere hizmet sunmak yeni kanunla belediyelerin görevleri arasındadır. Ancak bu konuda önemli bir gelişme görülmemektedir. Bu konuda belediyelerin bilgi ve deneyimleri de oldukça kısıtlıdır. Bu tür merkezlerin çalışma biçimi ve katkısı sadece boş zaman faaliyetlerinin yapılmasını sağlamak değildir. Aynı zamanda, gençlerin aktif vatandaş olabilmeleri ve politika üretme sürecine dahil edilmeleri, kurumlarla müzakere olanağının sağlanmasına katkıda bulunmak işlevi yüklenir (Avrupa Komisyonu, 2001). Bu tür merkezler gençliğe hizmet götürmenin ötesinde katılım deneyimlerinin yaşayabileceği ortamlar olarak kurgulanmalıdır. Bu tür merkezlerde gençler pasif tüketici olmanın ötesinde aktif paydaş olarak kabul edilmelidir.

Okul dışı sosyalleşmeye STK’lar açısından bakıldığında, gençlik örgütleri dışındaki STK’ların büyük çoğunluğunun genç üye ve gönüllülerin gereksinimlerini de göz önünde bulunduracak bir gönüllü/üye katılım programı geliştirme kapasitesinden yoksun olması, ya da bunu ek bir yük ve maliyet olarak görmeleri de gençlerin kendilerini gerçekleştirebilecekleri alanların azlığının başka bir nedenidir.

Gençlik Çalışmaları son beş senedir gençlik alanında faaliyet gösteren gençlerin, gençlik STK’larının ve ilgili kamu kuruluşlarının sıkça kullanmaya başladığı bir kavramdır. Çok geniş bir tanım ile gençlik çalışması, gençlerin kendilerini ifade etmelerine ve gerçekleştirmelerine olanak sağlamak amacı ile oluşturulan sürecin belirli değerler çerçevesinde gençler için ve gençlerin katılımı ile hayata geçirilmesi olarak kavramsallaştırılabilir. Bu hizmeti alan gençlerin gönüllülük ve hareketlilik (mobilité) çerçevesinde çeşitli faaliyetlerde bulunması, gençlik çalışmasının temel araçlarından ikisi olarak özellikle son dönemde iyice ön plana çıkmaya başladı.

Böylece gençlik çalışması eğer gençler için bir süreç ise, gençlik çalışanı da bu süreci kolaylaştıran, hazırlayan ve takip eden kişi olarak karşımıza çıkıyor. Gençlik çalışanları bu işi bir ücret karşılığında yapabildiği gibi gönüllülük temelinde de gençlik çalışmaları içinde bulunan

çeşitli gençlik çalışanları mevcut. Gençlik çalışanı'nın bir sertifikasyon üzerinden bir meslek olarak tanınması ile ilgili Avrupa'daki en belirgin örnek İngiltere'yken gençler ile çalışanların bir meslek olarak değil bir sıfat olarak tanınması ve kim olduğunun bilinmesi anlamında bile Türkiye'nin oldukça yol alması gerekiyor. Kamu kurumları ve gençlik STK'larının gençlik çalışanlarına ihtiyacı olduğu gibi kendi içlerinde de belirli hizmetlerin kendi üyelerine götürülerek kapasite gelişimine katkıda bulunulması amacı ile de gençlik çalışanları önemli bir açılım yaratabilir. Bu açıdan bakıldığında mevcut sosyal hizmet uzmanlarının gençler ile gençlik çalışması temelinde çalışmaya başlaması da, uygun şartlar sağlandığında, alanda önemli bir kapasite gelişimine neden olabilecektir. Burada belki en önemli noktalardan biri, gençlik çalışanı diye ücretli bir meslek yaratmanın ideal çıkış yolu gibi gözükmesine rağmen bu metodun profesyonelleşmenin getireceği tüm yapısal sorunları da kendi içinde barındıracağıdır. Bu yüzden bu konudaki politika oluşturma süreçlerine ilgili paydaşların katılımı çok önemlidir.

Gençlerin Ekonomik Olanaklarının Güçlendirilmesi

Küreselleşmenin doğurduğu/ pekiştirdiği işsizlik korkusu, gelecek endişesi, karamsarlık gibi gelişmeler çok sık tartışılmaktadır (Yentürk, 2006, Buğra 2005). Her ekonomik kesimden gençlik artık gittikçe daha çok teknolojinin olanaklarından yararlanmaktadır. Gençlere sunulan iletişim teknolojileri ve internet, televizyon olanakları çok artmış durumdadır. Gençlerin hayatları birçok alanda haberdar oldukları, fakat ailelerin ekonomik ve kültürel yapılarından dolayı, ulaşamadıkları seçeneklerle çevrilidir. Fakir ve dışlanmış ama diğerleri ile aralarındaki farklılığın derinliğinin bilinmesinin yaratacağı yoksunluk hissi ile birçok şeyin varlığını bilmek ona sahip olamamak daha ağır bir yoksunluk hissi yaratabilir ve bu olanaklara sahip olanlarla olmayanlar arasındaki gerilimi daha da artırabilir.

Gençlerin ekonomik durumunu belirlemek için başvuru üç ulusal gösterge bulunmaktadır. Bunlar genç yoksulluğu, genç işsizliği, gençlerin erken okul terketme oranlarıdır (Avrupa Komisyonu, 2005).

Türkiye'de genç yoksulluğu ortalama yoksulluğun üzerindedir. Genç yoksulluğu açısından Türkiye AB ortalamalarının da üzerindedir.

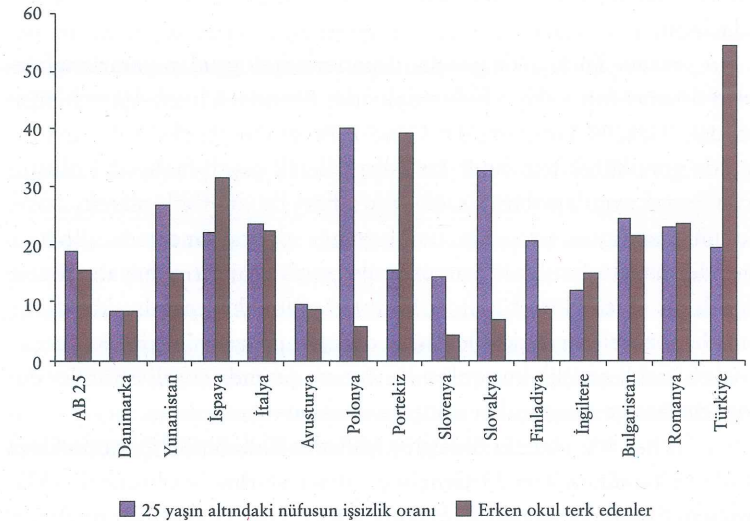
Genç Nüfusun Yoksulluk Oranı
Gelirin Medyan Değerinin % 60'ının Altında Gelir Elde Etmek
16-24 yaş arası

	2003
25 AB	9
15 AB	20
Türkiye	26

Kaynak: Eurostat.

Türkiye'de genç işsizlik oranı AB ortalamasına göre çok kötü bir durumda değilse bile, erken okul bırakma (18-24 yaş arası lise mezunu olmamak) olağanüstü yüksektir.

Erken Okul Terk Etme ve Genç İşsizliği, 2004 (Eurostat)

Türkiye’de genç işsizlik oranı AB ortalamasına göre çok kötü bir durumda değilse bile, erken okul bırakma (18-24 yaş arası lise mezunu olmamak) olağanüstü yüksektir.

Türkiye’nin nüfusu içinde en geniş yaş grubunun 15-19 yaş grubu olduğu, Türkiye’nin 15-25 yaş grubu oranının toplam nüfusa oranı açısından tüm AB ülkelerinden daha yüksek bir orana sahip olduğu ve 2025 nüfus projeksiyonuna göre Türkiye’nin en büyük genç nüfus oranına sahip olacağı (Gençlik Çalışmaları, 2006) dikkate alındığında, gençlerin ekonomik durumlarındaki olumsuzlukların gelecekte daha da olumsuz yönde gelişeceği düşünülebilir.

Bu noktada da, bu çalışmanın kapsamını aşan erken okul bırakmaya yönelik politikalar, mesleki eğitim, işte eğitim ve çıraklık eğitimi ile ilgili politikalar, katılımcı ve aktif emek piyasası politikalarının önem kazandığını (Avrupa Komisyonu, 2005) saymakla yetinelim.

Burada, doğrudan gençlik politikaları ile ilgili olan ve gençliğe yönelik fon kaynaklarının artırılması açısından gençlik alanına ve kuruluşlarına yönelik ve fon kaynaklarını ayrı olarak incelemek yararlı olacaktır.

Halen Türkiye’de gençlik örgütlerinin doğrudan yararlanabileceği 3 temel fon imkanı bulunmaktadır. Birincisi Ulusal Ajans bünyesindeki Gençlik Programı’dır. Gençlik Programı gençlerin Avrupa çapında gönüllülük temelinde biraraya gelerek çeşitli faaliyetler oluşturup bizzat uygulamalarını sağlamak amacı ile –ağırlıklı olarak– hareketliliği sağlayan projelere fon kaynağı aktarabilmektedir. Böylece gençlik kuruluşları bu fon aracılığı ile çeşitli projelerini hayata geçirip farklı bir ülkede kısa süreli (6-12 ay) gönüllülük yapabilmekte, farklı ülkelerden gelen gençler ile çeşitli değişim programları hayata geçirmekte, farklı gençlik kurumları ile Avrupa çapında çeşitli eğitimler düzenlemekte ve oluşturulan eğitimlere katılabilmektedirler.

İkinci fon olanağı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Coca Cola ve Yerel Gündem 21 Gençlik Derneği işbirliği ile oluşturulan Hayata Artı Gençlik Fonudur. Hayata Artı yereldeki gençlik projelerine fon sağlamaktadır.

Üçüncü fon olanağı Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından tescilli gençlik kuruluşlarına sağlanan finansal desteklerdir. Bu hizmetlerden sadece tescilli gençlik kuruluşları yararlanabilmektedir. Bu fonun diğerlerinden bir farkı gençlik kuruluşları için hayati bir öneme sahip olan yönetsel ihtiyaçlara da (kira, vs.) finansman sağlamasıdır.

Bu olanaklara ek olarak çeşitli özel şirketler aracılığı ile gençlik projelerine fon sağlanması da son dönemde daha sık uygulanan bir yöntemdir. Ayrıca bu şirketlerin veya belediyelerin aynı kaynak sağlaması ile de birçok gençlik projesi hayata geçebilmektedir. Bunlara ek olarak Hükümetlerarası Kuruluşlar da (UNFPA, UNDP, AB, vs.) çeşitli fon kaynaklarını kendi önceliklerine göre sağlayabilmektedirler.

Yukarda belirtilen tüm fon olanakları gençlik alanına ciddi açılımlar sağlamaktadır. Tüm olumlu yanlarına rağmen bu fonlar yapıları itibariyle farklı sorunlar yaratabilmektedir. Örneğin yapısı esnek olmayan (ve AB politikaları açısından da esnek olamayan) Gençlik Programı aracılığı ile gençler farklı türde değil sadece fon kaynağının istediği biçimde projeler oluşturma yönelimine girmiştir. Böylece sivil toplum projeleri oluşturulma nedenleri ile nedensel ilişkilerinden kurtularak sorun temelli değil aktivite temelli bir yaklaşım ile hayata geçmektedir. Bu da alandaki örgütlerin kapasitelerini geliştirmelerindeki en önemli engellerden biridir. Çünkü bir aşamadan sonra örgüt bilinci sorun temelli değil ‘iş’ temelli hale gelmekte, böylece aslında o kurumun varoluş nedeni ile bulunduğu durum arasında bir uçurum oluşmaktadır. Buna ek olarak bu süreç yerelden kaynak üretmenin de önünde engel olarak durmaktadır. Böylece gençlik kuruluşları çeşitli ‘fonlar’ ile ayakta duran kurumlar haline gelmektedirler. İlgili ‘fon’lar olmadığı sürece o örgüt de varolamamaya başlamaktadır.

Bu çerçevede gençlik örgütlerinin kapasite gelişimi ile ilgili çeşitli süreçler oluşturarak ‘sorun’ odaklı bir yaklaşım çerçevesinde gelişmelerine yönelik destekler verilmesi gerekmektedir. Bu destekler bu alanda çalışan üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumları tarafından sağlanabilir. Belki burada altı önemle çizilmesi gereken bir nokta, bu desteklerin klasik çerçevedeki eğitimler aracılığı ile değil

farklı dinamikleri de harekete geçirerek olabileceğidir. Bu açıdan formal olmayan yöntemler ve akran eğitim modeli, üzerinde önemle durulması gereken bir yaklaşımdır. Tüm bu yapıya ek olarak, özellikle yerel belediye bütçelerinde gençlik örgütlerinin aldıkları pay neredeyse sıfırdır. Hem yerel, hem de ulusal bütçede gençlik kuruluşlarının aldığı payların artırılması da ciddi bir ivme sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Avrupa Komisyonu (2005) "Dezavantajlı Gençlik Hakkında Tematik Politika Önlemleri", <http://genclik.bilgi.edu.tr/Default.asp?pageID=5>
- Avrupa Komisyonu, (2001) "White Paper on Youth", http://ec.europa.eu/youth/whitepaper/index_en.html
- Alemdaroğlu, A. (2005) "Bir İmkan Olarak Gençlik", *Birikim*, sayı 196, İstanbul.
- Benlisoy, F. (2003) "Öğrenci Muhalefetinin Güncelliği", *Toplum ve Bilim*, sayı 97, Güz 2003.
- Buğra, A. (2005) "AB Müzakere Sürecinde STK'lar ve Yoksulluk", İstanbul Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları no 12. <http://stk.bilgi.edu.tr/siviltoplumseminer.asp>
- Gençlik Çalışmaları, (2006) "İstatistiklerle Türkiye'de Gençlik", <http://genclik.bilgi.edu.tr> – <http://genclik.bilgi.edu.tr/Default.asp?pageID=5>
- İnanır, S. (2005) "Bildiğimiz Gençliğin Sonu", *Birikim*, sayı 196, İstanbul.
- Kaya, A. (2006) *Milliyetçilik, Dinsellik ve Avrupa Birliği*, mimeo, İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Konrad Adenauer (1999) *Türk Gençliği 98, Suskun Kitle Büyüteç Altında*, Konrad Adenauer Vakfı, İstanbul.
- Kentel, F. (2005) "Türkiye'de Genç Olmak: Konformizm ya da Siyasetin Yeniden İnşası", *Birikim*, sayı 196, İstanbul.
- Lüküslü, D. (2005) "Farklı Kitaplardan Farklı Açılardan Gençlik Analizleri", *Birikim*, sayı 196, İstanbul.
- Paakkunainen, K (2005) "Young people don't vote", Politics of Participation – Focus on the Third Sector'de sunulan bildiri, University of Helsinki, Finlandiya, Ağustos 25-27, 2005.
- Yentürk, N. (2006) "Demokratik Kitle Örgütlerinden STK'lara: Konjonktürel Bir İnceleme", İstanbul Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, no 11, 2006. <http://stk.bilgi.edu.tr/siviltoplumseminer.asp>
- Vorkink, A. (2005) "On Education Reform in Turkey", Hacettepe Üniversitesi'nde yapılan sunuş (22 Aralık 2005), Dünya Bankası temsilciliği, Ankara.

MEDYA TÜKETİMİ

